

## 75. Tiistaina 9 päivänä kesäkuuta 1992

kello 20.45

### Päiväjärjestys

#### Ilmoituksia

#### Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta ..... 2246

Hallituksen esitys n:o 234/1991 vp  
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7

#### Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotukset laeiksi lukiolain, iltalukiolain ja ammatillisista oppilaitoksista annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta ..... 2253

Hallituksen esitys n:o 59  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3

3) Ehdotukset laeiksi lasten kotihoidon tuesta ja lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 38  
Lakialoite n:o 51/1991 vp  
Toivomusaloitteet n:ot 1221/1991 vp ja 272  
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 11

4) Ehdotukset laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 9 ja 14 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 63  
Lakialoite n:o 18  
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

S.  
5) Ehdotus laiksi työllisyyslain väliaikaisesta muuttamisesta ..... 2257

Hallituksen esitys n:o 77  
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 3

#### Esitellään:

6) Hallituksen esitys n:o 81 laiksi valtiontalouden tarkastuksesta annetun lain muuttamisesta ..... „

7) Hallituksen esitys n:o 87 laiksi huoneenvuokralain muuttamisesta ..... „

8) Ed. Kauton ym. lakialoite n:o 19 laiksi vesilain muuttamisesta ..... 2261

#### Pöydällepanoa varten esitellään:

9) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä kuntien valtionosuuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 214/1991 vp) ..... 2263

10) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Irakin ja Kuwaitin koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä annettujen asetusten muuttamisesta (A 5) ..... „

11) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 9 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Libyaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä (A 6) ..... „

S.

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23 hallituksen esityksen johdosta Barbadosin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 173/1991 vp) ..... 2263

13) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24 hallituksen esityksen johdosta Kanadan kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 174/1991 vp) .....

14) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 25 hallituksen esityksen johdosta Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin kanssa perintö- ja lahjaveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 60) .....

15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26 hallituksen esityksen johdosta laiksi polttoaineverosta annetun lain verotaulukon muuttamisesta (HE 71) .....

16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27 hallituksen esityksen johdosta arpa- ja isverolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 15) .....

17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28 hallituksen esityksen johdosta kiinteistöverolaiksi sekä siihen liittyväksi lain- säädännöksi (HE 50) .....

18) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksestä laiksi Autorekisterikeskuksesta (HE 73) .....

19) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksen johdosta laeiksi lukiolain 15 §:n muuttamisesta sekä peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtion- osuuksista ja -avustuksista annetun lain ja iltalukiolain 16 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE 64) .....

20) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksestä laiksi aikuisten järjestelmällisen hammashuollon toimeenpanon siirtämisestä (HE 75) .....

S.

21) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä ympäristöterveydenhuollon, terveyskasvatuk- sen ja tartuntatautien vastustamistyön keskushallinnon uudelleenjärjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 54) ..... 2263

22) Talousvaliokunnan mietintö n:o 24 Suomen itsenäisyyden juhlarahaston SITRAn toimintakertomuksesta vuodelta 1991 (K 5) .....

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä olevik- si ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täys- istuntoon.

#### Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

#### 1) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen muutta- misesta

Toinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 234/1991 vp  
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

#### Yleiskeskustelu:

Ed. L a i n e : Arvoisa puhemies! Viittaan pu- heenvuorooni, jonka käytn ensimmäisen käsit- telyn yhteydessä ja ilmoitan tässä vaiheessa, että tulen tekemään 66 §:n 7 momentin sisältöä kos- kevan ehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelys- sä. Tällä kertaa en puhu pidempään, vaan käy- tän kolmannessa käsittelyssä laajemman pu- heenvuoron.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhe- mies! Ensimmäisen käsittelyn yhteydessä käyty keskustelu lakisääteisen toimeentulon perustur- van sisällöstä oli mielenkiintoinen, jos voi tätä ilmaisua käyttää.

Perustuslakivaliokunnan mietinnön alkuosassa on monta hyvää kannanottoa. Ensinnäkin todetaan, että lakiesityksen perusteluissa mainittu luettelo on ymmärrettävä tämän hetken näkökulmasta laadituksi mahdollisimman kattavaksi tarkoitetuksi vähimmäisluetteloksi niistä etuuksista, jotka saavat eräänlaista institutionaalista suojaa lepäämäänjättämismahdollisuuden muodossa. Luettelosta nimenomaan todetaan, että se on tarkoitettu kattavaksi, mutta ei tyhjentäväksi. Tämä kappale, niin kuin eräät muutkin kannanotot, joita en tässä toista, koska ne on puhujakorokkeelta edellisten puhujien toimesta useaan kertaan luettu, vahvistaa sitä kannanottoa, että esimerkiksi kansaneläkejärjestelmä järjestelmänä nauttii suojaa eli voidaan edelleen jättää lepäämään.

Mitä pidemmälle perustuslakivaliokunnan mietintöä lukee, niin sitä erikoisempia kannanottoja siinä on. Ensin vastaan tulee valiokunnan kannanotto siitä, että ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta on mahdollista tarkistaa jonkin verran jonkin suojan piiriin sinänsä luettavan etuuden saamisedellytyksiä ja vähäisesti sen suuruuttakin. Tätä kannanottoa voi pitää aika erikoisena, kuten ed. Aittoniemen puheenvuoron yhteydessä jo totesin. Mielestäni hallituksen esitys eivätkä sen perustelut ole antaneet mitään aihetta tämän tyyppiseen kannanottoon. Eli tällä perustuslakivaliokunta on selkeästi halunnut heikentää lepäämäänjättämissuojan piiriä. Toivon, että asiasta otetaan selkeämmät kannanotot, ettei tämä jää lopulliseksi kannanotoksi, jonka voidaan tulkita saaneen eduskunnan hyväksymisen.

Ponsiosasta haluan vielä todeta taustana kaikki se, mitä edellä on sanottu eri järjestelmien institutionaalisesta luonteesta ja sitä kautta tulevasta suojasta sekä mahdollisuudesta jättää etuuksia koskevat muutosehdotukset lepäämään. Tämä ponsilauselmä on tehty mittatilaustyönä sitä varten, että kansaneläkkeen pohjaosa voidaan tehdä eläkevähenteiseksi. Tässä todetaan, että turvattuna etuutena eläketulon osalta pidetään kansaneläkelaissa tarkoitettua täyden kansaneläkkeen suuruista toimeentuloa. Kun tuntee kannanoton historian, niin syntyy epäily siitä, että tässä todella on haluttu tehdä mahdolliseksi se, että kansaneläkkeen pohjaosa voidaan tehdä eläkevähenteiseksi eli poistaa, kun työ- tai ansioeläke nousee yli sen tason, missä tällä hetkellä lisäosan maksaminen loppuu.

Itselleni oli varsin suuri yllätys silloin, kun sosiaalivaliokunta aloitti asiantuntijoiden kuule-

misen, että eräillä tahoilla, ja niistä kannattaa erikseen mainita STK, keskeisenä tavoitteena tuntui olevan se, että valtiopäiväjärjestyksen muutosta voidaan tulevaisuudessa käyttää, jotta kansaneläkkeen pohjaosa voidaan viedä niiltä eläkkeensaajilta, joiden työeläke nousee noin 5 000 markan tasolle. Jos tämä mahdollistetaan, kysymys ei ole pelkästään pohjaosan viemisestä, vaan tällä halutaan tavallaan Kansaneläkelaitoksen roolia romuttaa hyvin merkittävältä osin. Tämän tavoitteena on esimerkiksi se, että työkyvyttömyyseläkeratkaisut jäisivät yksinomaan työeläkejärjestelmän piiriin. Epäilen, että tätä puolta ei ole paljontaan mietitty, kun kannanottoa on laadittu ja kun perustuslakivaliokunta on asiaa käsitellyt. Tässä on aivan selvästi kysymys kahden järjestelmän välisistä voimasuhteista, jos tätä nimitystä voidaan käyttää. Pyrkimyksenä eräillä tahoilla, joihin STK kuuluu keskeisenä, on nimenomaan kansaneläkejärjestelmän romuttaminen. Sen takia kannanoton johdosta, joka tähän on näin kirjattu, pitäisi mielestäni vielä selkeästi todeta, että tämä ei mahdollista kansaneläkkeen pohjaosan tekemistä eläkevähenteiseksi.

Se keskustelu, joka tämän asian ympärillä käytiin, tietysti on ollut erittäin hyvä siinä mielessä, että edustajia Sasia myöten täällä on vaakuutettu, että tämä ponsi ei tarkoita mainitsemaani asiaa. Myös keskustan eduskuntaryhmän taholta on selkeästi tuotu esille, että tällaista tulkintaa tästä asiasta ei voida ottaa. Mutta mikä sen takaa, että nämä eduskunnassa pidetyt puheenvuorot riittävät jatkossa? Kun joku tuleva perustuslakivaliokunta tätä asiaa alkaa tulkita, mikä turvaa sen, että näin ei tapahdu? Siis kysymyksessä ei ole pelkästään pohjaosan suojeleminen, vaan kysymys on nimenomaan koko kansaneläkejärjestelmän suojelemisesta kansanvakuutusjärjestelmänä, joka mielestäni täytyy suojata nimenomaan perusturvan luonteisena etuutena, vaikkakin se maksetaan kaikille. Se on tarpeellista yhtä lailla kuin lapsilisien maksaminen kaikille on tarpeellista, ja tarvittava tuloerojen taseus voidaan ja tulee mielestäni tehdä verotuksen kautta.

Herra puhemies! Toivon, että tätä asiaa vielä voitaisiin kolmannessa käsittelyssä selkeyttää, jotta mitään tilaa sille tulkinnalle, jota tässä olen pelännyt, ei jatkossa olisi. Pelkoni ei todella ole aiheeton kuultuamme kaikki ne kannanotot, mitä sosiaalivaliokunnassa esitettiin. Siellä ajettiin kuin käärmettä pystyyn pelkästään sitä, että kansaneläkejärjestelmää voidaan romuttaa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan todeta ed. Stenius-Kaukosen puheenvuoron johdosta sen, että hän on aivan liian hyväuskoinen, kun hän näkee asian sillä tavalla, että täällä käytetyillä puheenvuoroilla keskustan ja mahdollisesti kokoomuksen taholta voidaan sitoa millään tavalla tämän lain todellista sisältöä jatkossa. Kun nuija on kopahtanut, sen jälkeen puheet on puhuttu ja vain se ratkaisee, mikä on mietinnössä.

Tämä on pelkästään susi tämä mietintö. Jos luetaan miltä kohtaa hyvän, niin pienin patkin täällä on romutettu koko järjestelmä, esimerkiksi juuri sivun 6 toisessa kappaleessa, jota myös ed. Stenius-Kaukonen äsken siteerasi ja jota käytin omassa puheenvuorossani. Tässähän jo etukäteen ilmoitetaan, että vähäisessä määrin ja jonkun verran tullaan perusturva nipistelemään sieltä täältä. Tämä on aivan selkeästi sanottu. Täällä ed. Stenius-Kaukosen hyvistä uskosta huolimatta tehdään täysin susi tästä päätöksestä ja se on sillä siisti.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukoselle haluaisin todeta, että kun hän tulkitsee näitä hallituksen esityksen perusteluita kansaneläkejärjestelmän osalta, hänen kannattaisi myös tutustua Niemi-vuon toimikunnan mietintöön (Ed. Stenius-Kaukonen: Nimenomaan siihen olen tutustunut!) ja hallituksen esityksen perusteluihin tältä osin.

Mitä tulee itse ratkaisuun, haluan muistuttaa siitä, että eduskunnassa voidaan koska tahansa tehdä mitä tahansa muutoksia, jos täällä on 2/3:n enemmistö. Jos perustuslaillisiin oikeuksiin ei kosketa ja jos asia lykätään yli valtiopäivien, eduskunnan yksinkertainen enemmistökin voi vaikka tuhota koko kansaneläkejärjestelmän, mitä en usko tämän eduskunnan missään tapauksessa toki haluavan.

Ed. Stenius-Kaukoselle haluan todeta, että nyt on kyseessä merkittävin muutos meidän valtiopäiväjärjestykseemme sitten vuoden 1905. Minun mielestäni on hieman kornia, jos tässä yhteydessä puhutaan kansaneläkejärjestelmän yhdestä pienestä osuudesta ja sen valossa arvioidaan koko tätä uudistusta. Mielestäni silloin mittasuhteet eivät ole millään tavalla kohdallaan.

Tältä osin haluan todeta, että mielestäni nyt on kyseessä merkittävä uudistus ja sen perusperiaatteeseen eli siihen, siirrytäänkö enemmistöparlamentarismiin, tässä keskustelussa pitäisi toki kiinnittää huomiota.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Yhtyen siihen, mitä ed. Sasi puheenvuoronsa loppuosassa totesi, niin suhtautuminen kansaneläkkeen pohjaosaan ja siihen, onko sitä maksettava myös kaikille eläkkeensaajille, niillekin joilla on erittäin suuret työeläkkeet, se on yksi asia. Suhtautuminen Kansaneläkelaitokseen, sen institutionaaliseen asemaan — tai niin kuin ed. Stenius-Kaukonen käytti ilmaisuja: eri eläkejärjestelmien välisiin voimasuhteisiin ja muuta — on toinen asia.

Mutta kun me säädämme nyt perustuslakia ja me säädämme perustuslakiin enemmistöparlamentarismia, niin tässä perustuslaissa on tarkoitus lepäämään jättämisen muodossa turvata ihmisten toimeentulon lakisääteinen perusturva. Tässä ei ole tarkoitus turvata jokin instituutio, Kansaneläkelaitos, tai Kansaneläkelaitoksen jakama jokin etuus. Kyllä minä toivoisin, että ed. Stenius-Kaukonenkin pystyisi nämä asiat erottamaan ja ymmärtämään tämän asian näin.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä on — ja tämä on järkevä ratkaisu, johon perustuslakivaliokunta on päätenyt — lähdetty ihmisten toimeentulon lakisääteisen perusturvan suojaamisesta. Se on tämän lepäämään jättämisen muodossa tapahtuvan suojauksen tai suojaamissäännöksen tarkoitus. Se, että tässä nyt tehdään pääkysymykseksi suhtautuminen kansaneläkkeen pohjaosaan, josta ei ollenkaan ole kysymys, osoittaa mielestäni koko keskustelun harhautumista tältä osin.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Zyskowitz ja ed. Sasi väittävät, että kysymys, kun puhutaan kansaneläkkeen pohjaosasta, on pienestä kansaneläkkeen yksityiskohdasta, niin siitähän, edustajat Sasi ja Zyskowitz, ei ole kysymys, vaan kysymys on nimenomaan kansanvakuutusjärjestelmästä kokonaisuudessaan, ja siinä järjestelmässä pohjaosalla on keskeinen merkitys niin ansioeläketä saaville kuin niillekin kansalaisille, jotka eivät saa mitään muuta eläkettä kuin kansaneläkkeen. Kysymys on isosta järjestelmästä. Jos, ed. Zyskowitz, kyse on vain pienestä yksityiskohdasta, joka itse asiassa on ihan selvä juttu, jossa ei ole mitään ongelmia, niin miksi sitä ei olisi voinut kirjata tähän perustuslakivaliokunnan mietintöön tai miksi sitä ei voisi täällä salissa esimerkiksi kolmannessa käsittelyssä kirjata yksiselitteisesti ulos? Erityisesti ihmettelen keskustapuolueen edustajia, jotka ovat tähän asti olleet hyvin vahvasti perusturvan kannalla ja ovat nähneet

myöskin kansanvakuutusjärjestelmän keskeisenä osana kansalaisten perusoikeuksia. Jos keskustapuolue nyt vaikenee, siitä on pakko vetää tietyt johtopäätökset.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuten ed. O. Ojalan myös minun huoleni on nimenomaan koko kansaneläkejärjestelmä kansanvakuutusjärjestelmänä. En suinkaan ole hyväuskoinen tässä. Sen takia tästä asiasta halusin puheenvuoron juuri käyttää, että en usko valiokunnan mietinnön turvaavan kansalaisten perustoimeentuloa. (Ed. Zyskowitz: Senhän se juuri turvaa!) — Kansaneläkkeinä maksetaan 20 miljardia markkaa. Ei se ole mitään nappikauppaa, ed. Zyskowitz.

Kun toin tämän esimerkin, niin hyvin selkeästi sen puhujakorokkeelta yritin tuoda esille, että en kannan huolta pelkästään pohjaosasta vaan nimenomaan kansaneläkejärjestelmästä kansanvakuutusjärjestelmänä ja sitä kautta keskeisenä perusturvan osana, hyvin merkittävänä osana kansalaisten perusturvaa, joka kuuluu kaikille.

Mutta kun edustajat eivät malta kuunnella, niin he eivät malta kuunnella. Sille en voi mitään.

Ed. Zyskowitzin puheenvuoroon siitä, että tämä on järkevä ratkaisu, totean, että tämä jälleen herätti epäilykset siitä, mihin te tällä todella pyritte.

Ed. Puhakka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenenä sen, että minä en ymmärrä tätä keskustelua, joka nostettu nimenomaan kansaneläkkeen ja perusturvan osalta. Minä ymmärrän sen näin, että totta kai siitä huolimatta, että me hyväksymme tämän perustuslakivaliokunnan mietinnön, niin eihän tässä millään tavalla olla muuttamassa perusturvaa. Pitäisi olla aivan itsestäänselvä sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenille tämän perusturvan osuus ja myöskin se, että ei tällä lainsäädännöllä olla muuttamassa kansaneläkelainsäädäntöön liittyvää eläketurvaa. Tätä keskustelua kovasti ihmetelen tässä puheenvuorossani.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowitz täällä nyt puolustele nimenomaan sitä, että tämä perustuslakivaliokunnan mietintö tavallaan turvaisi toimeentulon lakisääteistä perusturvaa. Ed. Zyskowitz haluaa puolustaa sitä sanontaa henkeen ja vereen, mutta tänä aamuna perustuslakivalio-

kunnassa on jo kerran nähty äänestystuloksen perusteella, millä tavoin hallituspuolueet pystyvät tulkitsemaan tätä sanontaa. Jos tämä tulee voimaan, niin sen jälkeen hallituspuolueet pystyvät määrittelemään ihan vapaasti perustuslakivaliokunnassa, mikä on toimeentulon lakisääteinen perusturva. Tämä on valitettava tosiasia, joka on otettava huomioon myös keskustapuolueen, joka on kääntänyt kelkkansa täysin vuoden sisällä.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen puheenvuoron johdosta totean seuraavaa: Kun hän sanoi, että hän ei usko, että tämä turvaa eläkeläisille toimeentulon lakisääteistä perusturvaa, niin totean, että siitä ei ole pienintäkään epäselvyyttä tämän perustuslakivaliokunnan mietinnön ja hallituksen esityksen valossa, ettei tämä turvaa kaikille eläkeläisille täyden kansaneläkkeen määräistä perusturvaa, siis täyden kansaneläkkeen määräinen eläke on lepäämäänjättämissuojan piirissä. Siitä ei myöskään ed. Stenius-Kaukonen voi olla tippaakaan tietämätön. Siis tähän on täysin selvä. Eri asia on sitten se, mikä on tämän eläkkeen, mistä täyden kansaneläkkeen määräinen eläke koostuu, eri elementtien suoja. Todellakin tällä perustuslailla ei haluta sanoa, että tämä tai tuo elementti ja tämä tai tuo jostakin etuusputkesta tuleva etuus on kaikissa olosuhteissa suojattu, vaan tärkeimpänä sen kansalaisen kannalta on tietysti se, että täyden kansaneläkkeen määräinen eläke on suojan piirissä.

Kun ed. O. Ojala kysyi, miksei tänne kirjoiteta, että kansaneläkkeen pohjaosa on kaikille suojattu, niin eihän tänne tietystikään kirjoiteta, että jokin tietty etuus tai jokin tietty eläkejärjestelmän osanen on kaikissa oloissa etuuden piirissä riippumatta siitä, mitä muuta niissä olosuhteissa tapahtuu. Kun vasemmistoliitossa kannattatte kovasti perusoikeusuudistusta niin kuin me kaikki, niin kuvitteletteko, että tässä maassa tehdään perusoikeusuudistus, missä turvataan ihmisten taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet ja missä perusoikeusuudistuksen myötä perustuslaissa erikseen kirjoitetaan, että kansaneläkkeen pohjaosa on sitten sellainen perustuslaillinen oikeus, johon ei ainakaan missään olosuhteissa eläkejärjestelmien muuttuessa tai muuten voida kajota. Ei tietystikään tällä tavoin perustuslakia kirjoiteta. Jos ed. Ojala haluaa kuulla poliittisen kannanoton kansaneläkeuudistuksen pohjaosasta, se löytyy perustuslakiva-

liokunnan mietinnön sivulta 5, missä todetaan, että "suomalainen sosiaaliturva perustuu" jne. — aika loppuu. Sieltä on luettavissa poliittinen kannanotto tähän asiaan.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olin lukemassa juuri samaa kohtaa, mihin ed. Zyskowitz lopetti puheenvuoronsa, ed. O. Ojalalle, joka kyseli myöskin keskustan kantaa tähän. Todellakin sivulla 5 perustuslakivaliokunta on kirjannut, että "suomalainen sosiaaliturva perustuu huomattavalta osaltaan pohjoismaiseen kansanvakuutusjärjestelmään, jossa kaikki vakuutetut saavat etuuksia pääosin riippumatta" jne., eli kaikki maksavat ja kaikki saavat. Eikö tämä, ed. Ojala, ole hyvin selvää tekstiä? Tämä legitimoit ja vahvistaa suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän kaksipilarisuuden: kansaneläkejärjestelmän ja toisaalta ansiosidonnaisen sosiaaliturvajärjestelmän. Täytyy tietysti koko ajan muistaa, että perustuslakivaliokunta on ehkä mielestäni mennyt vähän turhankin pitkälle ottaessaan mukaan sosiaalipoliittisia ulottuvuuksia, mutta perustahan on nimenomaan valtiosääntölähtöinen.

Siitä, mikä on olennaista, ed. Ojala, teille vielä muistutan: Täällä on nyt selvästi ankkuroitu markkamääräisesti täyden kansaneläkkeen määrä suojan piiriin. Ei tätä sen selkeämmin ja perusteellisemmin perustuslakivaliokunnan mietinnössä ole minusta syytä kirjoittaa. Sosiaalipoliittinen ulottuvuus ja harkinta on edessä tuonempana. Perustuslakivaliokunta on myös muistuttanut siitä ja ottanut huomioon sen, että se on sitten perustuslakivaliokunnan ja sosiaalivaliokunnan yhteisen työn piiriin kuuluva asia.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun me olemme käsittelemässä merkittävää valtiopäiväjärjestyksen muutosta, niin mielestäni keskustelu on harhautunut vähän omituisille raiteille. En ymmärrä sitä, että keskustelussa otetaan esiin Kansaneläkelaitoksen asemakin. (Ed. Zyskowitz: Suojataanko se perustuslailla?) Kun ed. Stenius-Kaukonen totesi, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa olisi erityisesti paneuduttu Kansaneläkelaitoksen asemaan tai pohjaasaan, niin mielestäni hän on väärässä. Kyllä meidän käsittelymme lähti siitä samasta lähtökohdasta, mistä ed. Zyskowitz mainitsi, että pyrimme löytämään määrittelyn sille, miten kansalaisen vähimmäistoimeentulo pystytään turvaamaan ja miten lepäämäänjättämissään- nöksillä pystytään hidastamaan sellaisia esityk-

siä, jotka mahdollisesti koskisivat vähimmäistoimeentuloa.

Totesimme, että perusturvan käsite ei ole yksiselitteinen. Lisäksi valiokunta totesi, että ei ole tarkoitus turvata ensisijaisesti tiettyjä etuusmuotoja vaan vähimmäistoimeentulo, riippumatta siitä minkä järjestelmän piiristä etuus maksetaan. Kysymys on toimeentulon kannalta välttämättömästä yleisestä tai ansioon suhteutusta perusturvasta. Nämä osoittavat sen, että myös sosiaali- ja terveysvaliokunta tarkasteli todellakin asiaa ihmisen näkökulmasta eikä siitä näkökulmasta, saako Kansaneläkelaitos kenties tulevaisuudessa toimia samalla tavalla kuin tänä päivänä. Eihän siitä ole todellakaan kysymys tämän asian yhteydessä!

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt palataan siihen ongelmaan, mitä lakisääteisellä perusturvalla tarkoitetaan. Käyty keskustelu, erityisesti ed. Stenius-Kaukonen ja ed. O. Ojalan puheenvuorot ovat antaneet ymmärtää, että perusturvan suojalla ymmärretään Kansaneläkelaitoksen maksamien etuuksien erityistä suojaa siitä riippumatta, minkä taseisia ne ovat ja kenelle ne kohdistuvat. Se on todella pitkälle vietyä instituution suojaa. Meillä perustuslakivaliokunnan mietinnössä tarkoitettiin institutionaalisella tulkinnalla sitä, että jotain etuustyyppiä halutaan suojata luettelon mukaisesti, mutta täällä näkyy viedyn se vielä pidemmälle, niin että on kysymys nimenomaan tietyn laitoksen maksamien rahojen erityisestä suojasta.

Keskustassahan on hyvin saman tyyppistä ajattelua esiintynyt. He vain ovat painottaneet sitä, että on kysymys vähimmäismarkkamäärien suojaamisesta. Kokoomuksessa on viety pidemmälle sitä ajattelua, että on kysymys mahdollisimman pienien vähimmäismarkkamäärien suojaamisesta, mutta siellä on haluttu toisaalta ehkä vähän paremmin ymmärtää sitä, että perusturva saattaisi jossakin tilanteessa käsittää myös ansiosidonnaista toimeentuloturva.

Sosialidemokraatit ovat edustaneet sitä käsitystä, että perusturvaan täytyy lukea yleisen toimeentuloturvan vähimmäisetuuksien lisäksi ansiosidonnaista toimeentuloturva kohtuulliseen määrään saakka ja edelleen myös peruspalvelut. Ne ovat yhtä välttämättömiä kansalaisten toimeentulolle kuin tällaiset markkamääräiset toimeentuloturvan muodot.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä on josakin määrin lähestytty sosialidemokraattien



ajatuksia verrattuna aikaisempaan: sekä hallituksen esitykseen että väliaikaista säätämisyjärjestyksen muutosta koskeviin esitöihin. Tässä mielessä ehdotus on parempaan suuntaan kehittynyt, mutta toki olisi parempiakin sanamuotoja löytynyt.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ymmärrä sitä vähättelyä, jolla täällä suhtaudutaan nyt kansaneläkkeen pohjaosan merkitykseen. Siinä kohdassa, joka jäi ed. Zyskovicziltä kesken, sanotaan kansanvakuutusjärjestelmän osalta näin: ”— jossa kaikki vakuutetut saavat etuuksia pääosin riippumatta aikaisemmasta työhistoriasta, perhesuhteista, muista ansioista tai vastaavista seikoista. Sosiaaliturvamme tämän osan ydinsisältöön säästölaeilla ei tule puuttua.” Ehdotuksen tekijä, ed. Jääteenmäki, oli sitä mieltä, että se turvaa kansaneläkkeen pohjaosan aseman niin kuin myös ymmärsin, mutta ed. Zyskoviczin äskeinen puheenvuoro kyllä vesittää tämän tarkoituksen. Meillä siihen oli pieni lisäys, jota en lähde tässä nyt toistamaan.

Ed. Puhakalle sanoisin, että jos teidän tarkoituksenne oli sosiaali- ja terveysturvakunnassa turvata Kelan pohjaosan saanti, niin miksi te ette ole tehneet sitä koskevaa ehdotusta.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni toimeentulon lakisäätöisen perusturvan pitää sisältää kaksi elementtiä: toisaalta vähimmäistaso, mutta toisaalta myös perusturvan luonteiset etuudet, jotka maksetaan kaikille. Tältä pohjalta olen asiaa perännyt, mitä perustuslakivaliokunta on halunnut sanoa. Mielestäni valiokunnan puheenjohtajan kannanotot antavat edelleen aihetta epäilyyn, että toista elementtiä, määrättyjen etuuksien turvaamista kaikille, ei haluta suojata. Lapsilisiä ette ole uskaltaneet lähteä vaatimaan pois hyvätuloisilta, mutta sen sijaan olette lähteneet kansaneläkkeen pohjaosan kimppeun.

Kuten jo toin esille, ei tässä ole kysymys pelkästään pohjaosasta, vaan paljon suurempi huoli on se, että tänäkin päivänä on paljon ihmisiä, jotka eivät saa paremmin kansaneläkettä kuin työeläkettäkin. He ovat sairaita tai työkyvyttömiä, mutta heille ei myönnetä eläkettä. Nyt juuri halutaan mennä järjestelmään, jossa työeläkejärjestelmä yksin ratkaisee nämä tapaukset. Näiden ihmisten perusturva ei ole minkäänlaisen suojan piirissä. Juuri sen takia puolustan kansaneläkevakuutusjärjestelmän säi-

lyttämistä, koska kokemus osoittaa, että siellä sentään vähän paremmin, vaikka ei riittävästi mielestäni sielläkään, turvataan ihmisen oikeutta eläkkeeseen silloin, kun työkyky on kokonaan mennyt. Tässä jos missä on kysymys ihmisen perusturvasta, jos ei hänelle ole tällä hetkellä turvattu markan markkaa mistään järjestelmästä. Tämä on paljon isompi ongelma kuin te kuvittelettekaan. Se ei koske miljoonia ihmisiä, mutta koskee kymmeniätuhansia ihmisiä. He ovat todella vaikeassa asemassa. Paljon laajemmin tästä asiasta haluaisin puhua, mutta nyt ei ole mahdollisuus kaikkiin asioihin mennä perusteellisesti.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos perustuslakivaliokunnan mietintöä lukee, niin tietysti voi päästä kahdenlaiseen tulkintamahdollisuuteen sivun 5 osalta: joko siihen, että tuo kuvaileva sivulause kuvaa sitä, mistä ei luovuta, tai sitten se kuvaa vain nykyistä järjestelmää. Mutta kun täällä nyt on kuultu perustuslakivaliokunnan jäsenten lausuntoja, niin mielestäni on hyvin selkeästi tullut se tulkinta esille, että kysymyksessä ei ole institution turvaaminen sellaisenaan, vaan on katsottu, että se on nimenomaan kansalaisen kannalta katsottu ja hänen etujensa kokonaissuunnasta.

Ovatko Kansaneläkelaitoksen päätökset olleet työkyvyttömyyseläkkeiden osalta parempia kuin työeläkelaitosjärjestelmän, on taas toinen kysymys. Se tilannehan voi tietysti muuttua myös sitä kautta, että joko näiden elinten päätökset muuttuvat tai lakeja yhteensovitetaan uudella tavalla. Eli minä käsitän hyvin, että ed. Stenius-Kaukonen kokemuksen pohjalta tulee sille kannalle, että Kelan puolella on ollut jous-tavampi tulkinta, mutta minun mielestäni se ei kyllä myöskään ole kovin keskeinen osa perustuslakiuudistusta.

Sen sijaan minä olen huolissani siitä, mitä merkitsee sivulla 6 ”vähäisessä määrin” jne., koska se, mikä on ”vähäisessä määrin”, on kovasti tulkinnallista. Tässä suhteessa toivoisin, että meillä olisi vahvempi kanta käsillä, erityisesti kun tietää, että työnantajapuolella on mm. eläkeikään ja eräisiin eläkekarttumiin ja muihin pidetty mahdollisena ja toivottavana puuttua. Toivon, että perustuslakivaliokunta ei näissä ole lipsumassa nykyisestä kannasta.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiistan jyrkästi sen, mitä täällä edustajat Zyskovicz, M. Laukkanen, Taina ja

eräät muut ovat väittäneet, että me puolustaisimme Kansaneläkelaitosta instituutiona sellaisenaan. Näin ei suinkaan ole. Me puolustamme kansanvakuutusta, jonka tehtävän hoitaminen on annettu Kansaneläkelaitokselle. Hyvä! Minulle sopii vaikka, että valtiokonttori maksaisi ne, jos siellä olisi asiantuntemus, mutta en näe myöskään mitään järkeä siinä, että siirtää tehtäviä ja henkilöstöä valtiokonttoriin. Sinne täytyisi palkata uutta väkeä. Kansaneläkelaitoksessa sattuu olemaan myös asiantuntemusta.

Mutta kun ed. Laukkanen viittilöi ja antaa ymmärtää, että sivulla 5 — olen siis lukutaitoinen — lukee valiokunnan kanta, minä nyt kysyn, että kun se on kerran tänne kirjoitettu, niin miksi sitä ei voitu saman tien kirjoittaa ponnien muotoon niin kuin eräitä muita valiokunnan tärkeinä pitämiä asioita. Te hallituspuolueiden edustajat tiedätte, että tämä on se asia, mistä me kannamme vakavasti huolta täällä opposition puolella, ainakin vasemmistoliitossa. Jos te olisitte halunneet meidät mukaan vakavissaan tähän kiireelliseksi julistamiseen, niin te voisitte nyt tässä asiassa tulla vastaan. Jos te olette vakavissanne sitä mieltä, että pohjaosa on todella sellainen, joka tulee säilyttää kansan vakuutusjärjestelmänä, niin tulkaapa nyt vastaan. Tehdään siitä ponsi.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Viitaten esityksen ensimmäisessä käsittelyssä käyttämään puheenvuoroon totean vielä, että ns. säästölakien ja valtiontalouteen suoranaisesti vaikuttavien muiden lakien säätämisyjärjestyksen muuttaminen on kyllä perusteltu toimenpide, koska se mahdollistaa kulloisenkin hallituksen talouspolitiikan ja talouspoliittisen vastuun toteuttamisen. Mutta tämä tavoite ei edellytä muiden tavallisten lakien lepäämäänjättämismahdollisuuden poistamista.

Siksi tulenkin yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään 66 §:ään seuraavan rajauman, joka ilmenee valiokunnan II vastalauseesta, jonka olen tehnyt: "Lepäämään voidaan panna myös ehdotus sellaiseksi laiksi, joka koskee perhe-, perintö- tai rikosoikeuden tai muun sellaisen yleisen lain alaan kuuluvan kysymyksen perusteita taikka eettisiä perusarvoja ja jolla ei ole oleellista merkitystä julkiselle taloudelle." Näin sisällöltään kuuluvana 66 § turvaisi sen, että talouteen vaikuttavat lait, säästölait ja muut, voitaisiin säätää ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta, mutta laajempaa aatteellista merkitystä omaavat ja eettisiä perusarvoja

koskevat lait voitaisiin panna lepäämään, jolloin turvataisiin myös laajempi kansalaiskeskustelu ja laajempi harkinta tärkeissä uudistuksissa. Tämän vuoksi tämä sisältö olisi ollut toivottava 66 §:lle.

Ed. Aittomies: Herra puhemies! Ed. O. Ojalalle ja hänen edustamalleen ryhmälle: Ette te kovin huolissanne ole suomalaisesta parlamentarismista, kun todennäköisesti ryhmänä olette sitä romuttamassa ja samalla asettamassa kyseenalaiseksi suomalaisten perusoikeudet. Perustuslakivaliokunnan mietintö, erityisesti sivun 6 kohdalta, on tarkoituksellisesti laadittu sillä tavalla, että sitä voitaisiin myöhemmin selittää tiettyssä suhteessa esimerkiksi ed. Zyskoviczin edustaman perustuslakivaliokunnan taholta. Minä sanoisin, että ennen kuin lähdetään tällaiselle seikkailun tielle, niin sosialidemokraattienkin olisi pitänyt tietää, että olisi vaadittu ensin perusoikeusuudistus eli perusoikeuksia koskeva lainsäädäntö kuntoon ja siihen liittäen myös verotusta koskevat pykälät, jolloin verotusmenettelyä ei voida käyttää perusturvaan kohtaan. Sen jälkeen vasta, kun tämän tyyppinen lepäämäänjättämislainsäädäntö on vuosikymmenet ollut Suomen lainsäädännössä, sen jälkeen vasta olisi lähdetty muuttamaan tätä.

Arvoisa puhemies! Tästä tulee vielä huonot seuraukset. Olen siitä sataprosenttisen varma. Mutta onpahan nyt sanottu: petoksen haju. Ja keskusta on aivan hiljaa kuin hiiret, eivät uskalla puhua yhtään mitään.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

66 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Ehdotan, että 66 § 7 momentin ensimmäisestä virkkeestä poistetaan sanat "verosta säätämistä tai" eli kirjoitetaan momentti I vastalauseen mukaiseen muotoon.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Laineen tekemää ehdotusta.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Ehdotan, että 66 § saisi sen sanamuodon, mikä on



perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyä II vastalauseessa.

Ed. V. Laukkanen: Herra puhemies! Kannatan ed. Moilasan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Helteen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Ed. Moilanen on ed. V. Laukkasen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toinen varapuhemies: Äänestysissä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Laineen ja ed. Moilasan ehdotusten välillä ja sen jälkeen voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

*Äänestykset ja päätös:*

1) Äänestys ed. Laineen ja ed. Moilasan ehdotusten välillä.

Ed. Laineen ehdotus "jaa", ed. Moilasan ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestysessä on annettu 58 jaa- ja 40 ei-ääntä, 36 tyhjää; poissa 65. (Koneään. 9)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Laineen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Laineen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Laineen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestysessä on annettu 104 jaa- ja 10 ei-ääntä, 11 tyhjää; poissa 70. (Koneään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

67 a ja 69—71 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

**2) Ehdotukset laeiksi lukiolain, iltalukiolain ja ammatillisista oppilaitoksista annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 59  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

**3) Ehdotukset laeiksi lasten kotihoidon tuesta ja lasten päivähoitosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 38  
Lakialoite n:o 51/1991 vp  
Toivomusaloitteet n:ot 1221/1991 vp ja 272  
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 11

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

**4) Ehdotukset laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 9 ja 14 §:n muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 63  
Lakialoite n:o 18  
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2.

**Keskustelu:**

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Tämän lakiuudistuksen osalta täytyy valittaen todeta se,

että jälleen kerran kävi niin, että valiokunnassa ei riittänyt rohkeutta korjata hallituksen puolittaiseksi jäänyt ja sanoisinko torso esitys, mikä koskee tasa-arvolain parantamista. (Hälinää)

Valiokunnan mietinnöstä käy selvästi ilmi se, että ...

**Toinen varapuhemies (koputtaa):**  
Ei saa häiritä puhujaa!

**Puhuja:** ... kun tasa-arvolain uudistamista pohtiva toimikunta, joka sai tehtäväkseen kiireellisesti käsitellä raskauteen perustuvan eriarvoisuuden poistamista ja välillisen syrjinnän kieltämistä, oli tehnyt oman esityksensä, jossa myös 8 §:ää olisi korjattu, niin valiokunta hurskaasti toteaa, kun ei uskaltanut muuttaa hallituksen esitystä, että "raskauden tai perhevelvollisuuksien perusteella tapahtuva saattaminen eriarvoiseen asemaan on kuitenkin erityisen merkityksellistä juuri työelämässä, ja tästä syystä valiokunta pitää kiireellisenä työelämässä tapahtuvaa syrjintää koskevien säännösten täydentämistä tältä osin". Lisäksi valiokunnan enemmistö hurskaasti toteaa, että kun "valiokunnan saaman selvityksen mukaan myös Eta-sopimuksen myötä Suomea sitoviksi tulevat EY:n tasa-arvodirektiivit ja niihin liittyvä oikeuskäytäntö edellyttävät Suomelta muun muassa kyseisen 8 §:n muuttamista". Niinpä valiokunta edellyttää, että eduskunnalle tuodaan pikaisesti tasa-arvolain 8 §:ää koskeva muutosehdotus.

Minä kysyn, eikö tämä ole melkomoista hurskastelua. Me tiedämme kaikki, että meillä istuu tasa-arvolain kokonaisuudistusta miettivä toimikunta, joka jatkaa työtään kenties tämän vuoden loppuun tai milloin mahdammekaan saada sen muutosesitykset. Meillä on syksyllä tarpeeksi kiireitä eduskunnassa Eta-sopimuksen myötä. Kun valiokunta oli jo aivan selvästi tietoinen, että tasa-arvolain 8 § jo pelkästään EY-direktiivien myötä vaatii korjausta, jonka valiokunta olisi voinut aivan hyvin tässä yhteydessä tehdä, valiokunta kuitenkin jättää tämän muutosesityksen tekemättä sen takia, että kun työnantajat toimikunnassa vastustivat muutosesitystä, rohkeutta ei riittänyt lähteä muutosta tässä vaiheessa tekemään. Minusta tämä on aivan turhaa eduskunnan työn monimutkaistamista tai asioiden edestakaisin veivaamista.

Se, että oma lakialoitteeni, lakialoite n:o 18, jossa olin esittänyt huomattavasti laajempia ja kiireellisiä muutoksia tasa-arvolain korjaamiseksi, ei saanut valiokunnassa laajaa kannatusta,

nyt ei välttämättä ollutkaan mikään suuri yllätys. Niinhän täällä valitettavasti on tapana, että hyvätkään lakialoitteet eivät johda toimenpiteisiin, vaikka epäkohdat ovat tunnetusti kaikkien tiedossa. Kun tein lakialoitteen aikoinaan, pidinkin ehkä kaikkein tärkeimpänä sitä, että lakialoitteessani mainitsemani korjaukset tasa-arvolakiin saataisiin kokonaisuudistuksen myötä. Totisesti toivon, että se johtaisi edes siihen, että tulevaisuudessa saataisiin laajempia korjauksia aikaan.

Yksi asia, josta olen pahoillani todella, että sitäkään valiokunnassa ei kovin laajasti kannatettu, koskee juuri naisten ja miesten tasa-arvoisempaa edustusta kunnallisissa, valtiollisissa ja muissa toimielimissä, erityisesti siitä syystä, että tänä syksynä käydään kunnallisvaalit, joiden jälkeen heti vuodenvaihteessa valtuustot tulevat taas asettamaan lukuisan määrän lautakuntia ja muita kunnallisia toimielimiä. Me kaikki tiedämme, että siitä huolimatta, että lakitekstissä puhutaan naisista ja miehistä, korkeimman hallinto-oikeuden mukaan yksikin mies tai yksikin nainen on lain tarkoittama monikkomuoto. Tämä epäkohta on kieltämättä mielestäni niin suuri, että olisin toivonut, että tässä yhteydessä olisi jo kyseiseen kohtaan voitu saada päätös siitä huolimatta, että tiedän, että tätä asiaa pohditaan vielä toimikunnassa, joka kokonaisuudistusta miettii.

Meidän oikeuskäytännöstämme on tullut varsinaista saivartelua, kun korkein hallinto-oikeus toteaa päätöksessään, joka koskee mm. eräitä kuntien lautakuntien, johtokuntien tai poliiseineuvottelukuntien nimeämisiä, että kun laissa puhutaan monikosta, niin "säännöksen sanamuoto ei sinänsä ilmaise, tuleeko toimieliemessä olla kumpaakin sukupuolta enemmän kuin yksi henkilö". Alkeellisin maalaisjärkikin sanoo, että jos monikosta puhutaan, monikon täytyy olla enemmän kuin yksi, mutta se ei näytä mahtuvan korkeimman hallinto-oikeuden päähän, vaan siellä todellakin vitkutellaan ja todetaan, että lakiteksti ei ole tarpeeksi selkeä.

Arvoisa puhemies! Tässä valiokunnan mietinnössä on kaksi vastalauseetta, ja lähinnä sosialidemokraattien, vihreiden ja SMP:n vastalauseeseen mukaiset esitykset olisivat siis tuoneet lakiin toimikunnan enemmistön mukaiset korjaukset. Tämä olisi mielestäni ollut vähin, mitä olisi lain käsittelyn yhteydessä tehty. Ed. Rimmin vastalauseesta puolestaan näkyvät ne omaan lakialoitteeseeni sisältyvät muutokset, jotka olisivat

olleet huomattavasti kattavampia kuin nyt aikaansaatiin.

Puolustusministeri Rehn, joka myös vastaa tasa-arvoasioista, ei valitettavasti ole paikalla. Kun maamme suurimmassa päivälehdessäkin niin kovasti keuhuttiin, miten ripeästi ministeri Rehn sai tasa-arvolain uudistuksen vireille, toteaisin, että minä ainakin olin hyvin pettynyt, että ministeri Rehnillä ei riittänyt rohkeutta laajempiin muutoksiin kuin nyt ollaan aikaansaamassa.

Arvoisa puhemies! Yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen edellyttämään, että ainakin 8 §:ään tehtäisiin ne muutokset, jotka I vastalauseesta näkyvät.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä eduskunta joutuu mahdollisesti ensimmäisen kerran pohtimaan sitä kysymystä, mitä Euroopan yhteisön oikeus ja direktiivit edellyttävät Suomen lainsäädännöltä. Tämä on aika hyvä kouluesimerkki tähän työhön. Usein esitetty väite on, että meidän täytyy kopioida nuo direktiivit tavallaan yksi yhteen, ilman että voimme käyttää minkäänlaista omaa harkintavaltaa. Jo se erimielisyys, joka on tämän säännöksen valmistelussa, johon olen voinut omalta osaltani osallistua, ja se erimielisyys, joka oli työasiainvaliokunnassa asiaa käsiteltäessä, ja se erimielisyys, joka epäilemättä tulee näkymään äänestyksessä, kertovat, että ei Euroopan yhteisön omaksuminen Suomen oikeusjärjestelmään suinkaan ole mitään kumileimasimen työtä. Voidaan varmasti perustellusti väittää, että esimerkiksi tasa-arvolain 8 §:n muutos, joka on valiokunnan mietinnön kahdessa vastalauseessa, ei olisi Euroopan yhteisön oikeuden edellyttämä tai että se voitaisiin kirjoittaa jossakin toisessa muodossa kuin se on kirjoitettu. Toisaalta on hyvin vahva kanta siitä, että nimenomaan jo Eta-sopimus meitä velvoittaa omaksumaan tämän lainsäädännön.

Lakiesityksen perustarkoitus on antaa suojaa raskauden perusteella tapahtuvaa syrjintää vastaan. Raskaus on asia, joka kuuluu naisille yksittäisesti, mutta raskauteen tarvitaan aina nainen ja mies. Siinä mielessä kysymys on perustavaa laatua olevista tasa-arvokysymyksistä. Miehet voivat joutua perheaseman tai vanhemmuuden vuoksi syrjityiksi työelämässä, esimerkiksi jos he haluavat käyttää isyyslomaa tai vanhempainlomaa. Tällaisia tapauksia käytännössä myös esiintyy. Siinä mielessä lain 9 §:n muutos, joka yksimielisesti on menossa eteenpäin, on aivan perusteltu ja hyvä.

Herra puhemies! Sitten käsittelen ed. O. Ojalan lakialoitetta. En ole siihen perustuvaa vastalauseita allekirjoittanut, en sen vuoksi, että pitäisin ed. O. Ojalan ehdottamia muutoksia perusteettomina, vaan tavallaan siitä menettelyllisestä syystä, että koska olen mukana tasa-arvolain uudistamistoimikunnassa, en tässä vaiheessa, työn kesken ollessa, halua toimikunnan puheenjohtajana sitoutua vielä mihinkään konkreettisiin muutosesityksiin. On hyvin mahdollista, että muutaman vuoden sisällä ne esitykset ja asiat, joita on ed. Rimmin allekirjoittamassa vastalauseessa, joka siis perustuu ed. Outi Ojalan aloitteeseen, ovat voimassa olevaa lakia meillä.

Tässä on yksi erityisyys, 21 §, jossa lähdetään siitä, että tasa-arvolautakunta voi velvoittaa palauttamaan palvelussuhteen, joka on lakkautettu syrjivällä menettelyllä. On sanottu, että tämä on suomalaisen työelämän yhden peruspilarin murtamista. Sanotaan, että Suomessa työnantaja päättää, kenet hän työhön ottaa ja kenet hän palveluksestaan irtisanoo. Kuitenkin kansainväliset esimerkit osoittavat, että myös länsimaissa, esimerkiksi Yhdysvalloissa, tämä ratkaisu tunnetaan: Asetetaan riittävän vahva uhkasakko työnantajalle palvelussuhteen palauttamiseksi. Usein se on toiminut niin, että palvelussuhde todellakin palautetaan, varsinkin jos on kysymys julkisesta työnantajasta tai suuresta työnantajasta. Itse asiassa samanlainen menettelyhän meillä on nyt työsopimuslaissa olevassa irtisanomismenettelyn selvittelyssä. Sama asia oli aikanaan irtisanomismenettelylaissakin.

Mitä tulee kunnallisten toimielinten tasapuoliseen sukupuolijakautumaan, siinä suhteessa kehitys voi myös kulkea tätä kohti. Norjassa on tällainen säännös ja se on aika pitkälle toteutunut. Tänä päivänä meillä on kunnallisvaltuustoissa naisia noin 27 prosenttia. Lautakunnissa prosenttiosuus on vähän suurempi. On todella hyvät toiveet siitä, että ensi kunnallisvaalien jälkeen ei ole vaikeuksia varsinkaan, kun kunnallisten lautakuntien määrä vähenee, valita niihin jäseniä niin, että ne täyttävät ns. 40—60 prosentin säännön, jonka eduskunta on jo tasa-arvolain edellisessä muutoksessa hyväksynyt hyväksyessään asiaa koskevan valiokunnan mietinnön.

Palaan kiistanalaiseen 8 §:ään. Siinä ehdotetaan, että työnantaja palvelussuhdetta perustessaan, palvelukseen ottaessaan, ensimmäistä sijasmääräystä työnhakijalle antaessaan ei saisi ottaa huomioon työntekijän raskaudentilaa, ellei tiettyjä erityistapauksia ole. Vallitseva oikeustila

on se, että jos sijainen on ollut jo tietyn aikaa sijaisena — tyyppiesimerkki on sairaalassa työskentelevä sairaanhoitaja, joka hoitaa viransijaisena virkaa, yleensä määräyksiä annetaan vuoden tai puolen vuoden jaksoissa — jos ensimmäinen määräys on annettu ja sitten tulee uuden määräyksen antamisen aika, tasa-arvolautakunnan ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen mukaan uutta määräystä annettaessa ei saa raskaudentilalle antaa mitään merkitystä. Jos sijainen sijaisuusajan kuluessa jää äitiyslomalle, hänen määräyksensä annetaan kuitenkin sijaistarten kesto vastaavasti, jolloin sijaisena työskennellyt saa hyväkseen mm. virkaehtosopimuksen mukaiset palkkaukselliset edut.

Ehdotettu 8 § koskee vain ensimmäistä sijaismääräyksen antamista. Tasa-arvolautakunta aikoinaan otti sen kannan, että siinäkin yhteydessä ei voida raskaudentilalle antaa mitään merkitystä, mutta korkein hallinto-oikeus muutti päätöksen tältä osin. Tämä suhteellisen pieni osa tulisi tällä muutoksella korjatuksi. Ne poikkeustapaukset, jolloin raskaudentilalle voidaan antaa merkitystä, liittyvät sellaisiin tilanteisiin, joissa on tärkeätä, että sama henkilö hoitaa sijaisuutta koko ajan. Kouluesimerkkinä pidetään esimerkiksi osallistumista jonkin selvityksen tekemiseen tutkijana, kirjan kirjoittamista tai elokuvaroolin tai teatteriroolin esittämistä.

Työasiainvaliokunnassa oli kuultavana asiantuntijana mm. dosentti Liisa Nieminen, joka on kirjoittanut erittäin hyvänä pidetyn kirjan Euroopan yhteisön tasa-arvopolitiikasta. Hänen yksinkertainen johtopäätöksensä on, että kahdessa vastalauseessa ehdotettua 8 §:ää vaativat Euroopan yhteisön tasa-arvodirektiivit. Siis Etasopimuksen voimaantulo edellyttää, että Suomessa on tämä säännös omassa lainsäädännössä.

Tältä osin voi vielä viitata Euroopan yhteisön tuomioistuimen käytäntöön, joka toisin kuin kotoiset tuomioistuimemme pyrkii soveltamaan EY:n oikeutta integraatiota kehittävästi. Se on hyvin dynaaminen tuomioistuin. Vuonna 1988 Euroopan yhteisön tuomioistuin antoi ratkaisun, joka kuuluu näin: ”Työnantaja kieltäytyi palkkaamasta työntekijää, koska tämä oli kolmannella kuukaudella raskaana. Tuomioistuin katsoi, että työnantajan kieltäytyminen palkkaamasta raskaana olevaa työntekijää on välitöntä sukupuoleen perustuvaa syrjintää eikä asian todistamiseksi tarvita miespuolista vertailukohdetta. Ei myöskään se, että aiheutuisi kustannuksia työnantajalle, ole hyväksyttävä syy olla palkkaa-

matta raskaana olevaa työntekijää.” Tämä on siis Euroopan yhteisön tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, joka on, niin kuin voimme kaikki todeta, syrjinnän kieltämisen osalta huomattavasti pitemmälle menevää kuin oma kotoinen tuomioistuinikäytäntömme.

Herra puhemies! Lopuksi tulen toisessa käsittelyssä tekemään ehdotuksen tai, jos en ehdi sitä ensimmäisenä tekemään, yhtymään ehdotukseen, että lakiesityksen käsittelyn yhteydessä hyväksyttäisiin myös muutos tasa-arvolain 8 §:ään.

Ed. P. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Puheena olevassa asiassa ed. Outi Ojalan nimellä jaettu lakialoite olisi korjannut tasa-arvolakia aika huomattavasti, mutta valitettavasti tällä hetkellä ei ollut työasiainvaliokunnan enemmistöllä halu sitä korjausta tehdä eikä nähtävästi ole myöskään eduskunnalla. Se on tietysti valitettavaa, koska nämä ongelmathan tulevat meillä jatkossa vastaan ja me EY:n myötä olemme pakotettuja tekemään näitä korjauksia, jotka olisi voitu jo tällä hetkellä tehdä. Kun asiantuntijat ottivat kantaa niin hallituksen esitykseen kuin lakialoitteeseenkin, lähes poikkeuksetta kaikki olivat sitä mieltä, että nämä korjaukset ovat tarpeellisia ja oikean suuntaisia.

Mutta kaikkein eniten täytyy ihmetellä sitä, että korkein hallinto-oikeus ei Suomessa kunnioita eduskunnan säätämää lakia ja eduskunnan kantoja, vaan pitäisiköhän ajatella niin, että korkeimman hallinto-oikeuden jäsenet pitäisi laittaa opiskelemaan, jotta he tietäisivät, että eduskunta on kuitenkin se, joka säätää lait, ja sen pohjalta pitäisi heidänkin toimia?

On myös valitettavaa, että 8 §:ää, johon jo viitattiin, vaikka se on ollut lähes kaikkien tahojen puolesta valmis säädettäväksi ja ed. Nikulaakin jo ilmoitti, että tulee sen puolesta äänestämään yksityiskohtaisessa käsittelyssä, ministeri Rehn ei ollut valmis hyväksymään vaan siirsi sen hamaan tulevaisuuteen, ehkä tulevaan syksyyn. Kaikkein eniten ihmettelen sitä, että hallituspuolueitten naisjäsenet eivät edes olleet huolissaan työasiainvaliokunnassa tästä ongelmasta. Olisi luullut, että he edes olisivat kiinnostuneita naisten asemasta tässä maassa.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Nikulan puheenvuoron jälkeen. Minäkin niin kuin ed. Nikula haluan olla optimistinen tulevaisuuteen nähden tasa-arvolain muuttamisesta ja myös siltä osin, mikä

koskee naisten ja miesten tasa-arvoisempaa osallistumista kunnallisiin ja valtiollisiin toimieliimiin.

Mutta muistutan ed. Nikulaa siitä, että minun lakialoitteessani itse asiassa pyrittiin aika pienen muutokseen. Vaikka siinä todettiin, että pitäisi pyrkiä valitsemaan suhteessa 40—60 prosenttia, tosiasiallisesti minimi olisi ollut kaksi, molempia sukupuolia vähintään kaksi. Se oli niin pieni harppaus, että olisin edes tällaisen muutoksen tässä vaiheessa toivonut. Tämä nimenomaan lähti siitä, että kun me nyt valitsemme syksyllä kunnanvaltuustot tai kansalaiset valitsevat ja sen jälkeen valitaan lautakuntia, meillä tulee taas olemaan näitä lautakuntia, joissa on vain yksi pakollinen nainen. Hyvin harvoin on niin, että siellä on yksi pakollinen mies.

Naisten osuus on edelleen alle 30 prosenttia kunnanvaltuustoissa, ja vaikka varmasti osuus kasvaa syksyn vaaleissa, kuitenkin esimerkiksi liikelaitosten edustuksissa naisten prosenttiosuus on 11 prosentin luokkaa, seutukaavaliitoissa ja vastaavissa 10 prosentin tietämissä. Eli ns. kovissa lautakunnissa ja ns. kovissa elimissä, jotka ovat teknisiä ja muita, naiset ovat suhteessa niin aliedustettuina siellä, että se oli myös lähtökohtana sille, miksi itse tein nimenomaan lakimuutoksen tältä osin, vaikka tiesin, että tasa-arvolain kokonaisuudistus on tulossa.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Haluan tässä yhteydessä vain todeta sen, että itse asiassa eduskuntahan on ilmaissut tahtonsa samasta asiasta, joka ed. O. Ojalan lakialoitteessa on. Kun muutama vuosi sitten toinen lakivaliokunta käsitteli tasa-arvolakia, nimenomaisesti valiokunnan mietinnössä todettiin, että sanapari ”naisia ja miehiä” tarkoittaa vähintään kahta ja pyrkimys on 40 — 60 prosenttiin. Itse asiassa, jos tasa-arvolakia tulkittaisiin samalla tavalla kuin muita lakeja, tähän ei tarvittaisi mitään korjausta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

##### **5) Ehdotus laiksi työllisyyslain väliaikaisesta muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 77

Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

##### **6) Hallituksen esitys n:o 81 laiksi valtiontalouden tarkastuksesta annetun lain muuttamisesta**

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

##### **7) Hallituksen esitys n:o 87 laiksi huoneenvuokralain muuttamisesta**

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

##### **Keskustelu:**

Ministeri Ruusunen: Herra puhemies! Kun eduskunta viime joulun alla hyväksyi asuinhuoneistojen vuokrien sääntelystä luopumisen uuisissa vuokrasuhteissa koko maassa ja koko asuntokannassa, tuotiin tässä salissa esiin monenlaisia pelkoja ja epäilyjä. Pelättiin joukkokirtisanomisia ja vuokrien hallitsematonta nousua, epäiltiin uudistuksen vaikutuksia vuokra-asuntojen tarjonnan kasvuun ja kannettiin erityistä huolta aravavuokralaisten asemasta.

Kun hallituksen esitys viime syksynä annettiin, vuokratyöntekijöiden perusteella oli havaittavissa ilmeistä laskua vuokratasossa ja vuokra-asuntojen tarjonnan kasvua. Uudistuksen tultua voimaan tämän vuoden helmikuun alusta vuokrien kehitys ei ole kääntynyt nousuun. Mitään innostumista irtisanomisiin ei myöskään ole ollut havaittavissa, ja aravavuokralaisen asema on edelleen vahva, joissakin tapauksissa liiankin vahva, ainakin vuokra-asuntojonossa odottamaan väsyneiden nuorten ja lapsiperheiden mielestä.

Uudistuksen päätavoite, vuokra-asuntojen tarjonnan lisääminen, näyttää asuntojen hallintamutotilastojen mukaan olevan hyvin toteutuksessa. Tosin tähän mennessä saadut tilastotiedot eivät vielä ole riittävän pitkältä ajanjaksolta uudistuksen jälkeen, jotta lopullisia arvioita voitaisiin vielä tehdä. Tarkoitus on ensi syksyn

kuluessa palata näihin arvioihin laajemman tilastoaineiston perusteella.

Hyväksyessään sääntelystä luopumisen uusissa vuokrasuhteissa eduskunta liitti vastaukseen lausuman, jossa se edellytti hallitukselta uuden huoneenvuokralain valmistelusta ja eräiltä osin huoneenvuokralain kiireellistä tarkistusesitystä jo tämän vuoden keväällä. Uuden huoneenvuokralain laatimista varten ollaan asettamassa toimikuntaa. Toimikunnan kokoonpanolla ja työskentelymuodolla valmisteluun pyritään saamaan mahdollisimman laaja asiantuntemus ja eri intressitahojen edustus. Tavoitteena on, että ehdotus uudeksi huoneenvuokralaiksi olisi valmis jo ensi vuoden, siis vuoden 93, kuluessa.

Ne huoneenvuokralain tarkistukset, jotka eduskunnan lausuman mukaan on tarpeen saada voimaan ennen huoneenvuokralakia, sisältävät nyt annettuun hallituksen esitykseen.

Tärkein muutos koskee saman vuokralaisen kanssa peräkkäin tehtyjä lyhyitä määräaikaista vuokrasopimuksia. Eduskunnan lausuman mukaisesti näissä tapauksissa asuinhuoneistoa koskevan vuokrasopimuksen katsottaisiin olevan voimassa toistaiseksi. Näin katsottaisiin esityksen mukaan jo silloin, kun lyhyt määräaikainen sopimus toistamiseen uusittaisiin saman vuokralaisen kanssa. Lyhyenä määräaikaisena sopimuksena pidettäisiin enintään kolmen kuukauden pituista sopimusta, mikä on toistaiseksi voimassa olevassa sopimuksessa vuokralaisen irtisanomisaika huomioon ottaen lyhin mahdollinen sopimuksen kesto.

Lausumassa edellytettiin lisäksi, että lainmuutoksella helpotetaan vuokralaisen mahdollisuuksia saada kohtuuttomat vuokrankorotukset ja niiden käyttö irtisanomisperusteena estetyksi. Toivomukselle on annettu tarkempi sisältö analysoimalla sitä eduskunnassa käytyä keskustelua, joka liittyi lausuman hyväksymiseen. Tämän perusteella esitetään täydennettäväksi säännöstä, jonka mukaan tuomioistuimen on julistettava irtisanominen tehottomaksi silloin, kun sen pyrkimyksenä on saada perittävä vuokra kohtuuttomalle tasolle. Täydennyksellä määriteltäisiin tarkemmin vuokran kohtuuttomuus samaan tapaan kuin kohtuuttoman vuokran alentamista koskevassa säännöksessä.

Vuokralaisen mahdollisuuksia estää kohtuuttomat vuokrankorotukset ja niiden käyttö irtisanomisperusteena ehdotetaan helpotettavaksi myös pidentämällä kanneaikaa irtisanomisen julistamiseksi tehottomaksi yhdestä kuukaudesta

ta kolmeen kuukauteen. Lisäksi asuinhuoneiston vuokralainen saisi esityksen mukaan mahdollisuuden vaatia hyvityksenä asunnon vaihtamisesta aiheutuvasta haitasta enintään kolmen kuukauden vuokraa vastaavan korvauksen silloin, kun vuokrasuhde päättyy irtisanomisen perusteella, joka on vuokralaiselle kohtuuton.

Lausumassa edellytettiin toimenpiteisiin vuokria koskevan informaation keräämiseksi on myös ryhdytty. Asuntoneuvoston vuokrajaostossa tehdään parhaillaan selvitystä, miten nykyisiä vuokria koskevia tiedostoja voitaisiin käyttää paremmin hyväksi ja miten olemassa olevia tietojärjestelmiä voitaisiin kehittää.

Herra puhemies! Erityistä huolta eduskunnan lausumassa kannettiin määräaikaisten sopimusten käyttämisestä aravavuokrasuhteissa. Katsottiin, että määräaikaisiin sopimuksiin ei tulisi siirtyä nykyistä laajemmin. Niin kuin lausumastakin käy ilmi, määräaikaisilla sopimuksilla on jo vanhastaan tietty käyttöala aravavuokrasuhteissa. Aravalainsäädäntö jopa edellyttää tietyissä tapauksissa vuokrasuhteen määräaikaaisuutta. Määräaikaiset sopimukset tulevat usein kysymykseen esimerkiksi opiskelija-asunnoissa. Myös tilapäiset vuokraukset ja muut poikkeamiset tavanomaisesta vuokrauskäytännöstä, joita on jos jonkinlaisia, on syytä tehdä määräaikaisiin sopimuksiin. Niin ikään erityisille asunnontarvitsijaryhmille tarkoitetut asunnot vuokrataan usein määräaikaisiin sopimuksiin.

Monet kunnat ovat vuosikautia etsineet mahdollisuuksia järkeistää laajemminkin aravavuokra-asuntokannan käyttöä. Niin ikään nykyiset järjestöt ovat peräänkuuluttaneet nykyistä oikeudenmukaisempaa aravavuokra-asuntojen jakoa. Laajentamatta määräaikaisten sopimusten käyttöalaa vastoin eduskunnan toivomusta kunnat voisivat hyvin systematisoida tähänastista käytäntöään ja esimerkiksi selkeästi varata osan aravavuokra-asunnoista nimenomaan nuorten asunnontarvitsijoiden käyttöön. Nuori ihminen on nuori vain osan ajastaan, eikä ole kohtuutonta odottaa, että hän jättäessään nuoruusvaiheen ja vakiinnutettuaan oman taloudellisen asemansa olisi valmis luovuttamaan saamansa edun edelleen annettavaksi nuorille. Tämä ei tietenkään merkitse sitä, että arava-asunnon menettäisi sellainen vuokralainen, jonka asunnontarve esimerkiksi perheen perustamisen vuoksi on kasvanut. Päinvastoin näillä järjestelyillä tehtäisiin arava-asunnoissa tilaa juuri niille, joiden asunnontarve on suuri.

Herra puhemies! Nyt annettu hallituksen esi-



tys täyttää sen, mitä eduskunta on hallitukselta tämän kevään kuluessa toteutettavaksi edellyttänyt. Asuinhuoneistojen vuokrien sääntelystä luopumisen tarkempaan arviointiin on mahdollista palata myöhemmin tänä syksynä.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Täytyy tietysti osata olla tyytyväinen siitä, että huoneenvuokralain hyväksymisen yhteydessä yksimielisesti hyväksytty ponsi on toteutunut ainakin jossain määrin eli huoneenvuokralain muutos on tuotu eduskuntaan niukin naukin kevätkauden aikana.

Haluan ensin muutamalla sanalla puuttua yleiseen käsitykseen, joka ministeri Rusasella oli siitä, miten huoneenvuokralain muutos eli sääntelystä luopuminen on vaikuttanut vuokra-asuntomarkkinoilla.

Minä en laskisi sitä tilannetta, mikä tällä hetkellä on, juurikaan sääntelyn purun ansioksi, vaan tilanteeseen vaikuttaa nimenomaan se, että meillä on lamatilanne, meillä on myymättömiä omistusasuntoja. Tässä tilanteessa on aivan päivänselvää, että tällaisia määräaikaista vuokrasopimuksia tehdään myös yksityisten omistamista vuokra-asunnoista. Minusta tämä on ihan luonnollista, mutta yhtä aikaa, kun tämä tilanne on, täytyy nähdä se, että toivottavasti lama ei jatku ikuisesti. Suomessa on aina tapahtunut niin, että noususuhdanteen ensimmäinen merkki on se, että asuntokauppa lähtee liikkeelle. Jos meillä ei ole riittävästi sellaista vuokra-asuntokantaa, joka todella pysyy vuokra-asutuskäytössä, ja meidän vuokra-asumisemme pääpaino tai suurikin osa siitä on lyhytaikaisten määräaikaisten vuokrasuhteitten varassa, on aivan selvää, että siinä vaiheessa, kun asuntokauppa lähtee liikkeelle, vuokralla-asujat ovat entistä heikommas tilanteessa Suomessa.

Sen vuoksi en lähtisi etsimään nyt ratkaisua tähän asiaan myöskään siitä, että aravavuokra-asunnoissa siirryttäisiin entistä enemmän edes niissä puitteissa, joita ministeri esitti, määräaikaisiin vuokrasopimuksiin, vaan nimenomaan täytyisi linjana olla sen, että nyt rakennetaan aravavuokra-asuntoja tarvetta vastaavasti. Nyt suhdannetilanne on oikea näitten asuntojen rakentamiselle. Jos 1 000 uutta aravavuokra-asuntoa lisätään, se maksaa valtiolle vuosittain 100 miljoonan markan molemmin puolin, ja valtasaltaan tämä raha palautuu takaisin välillisinä veroina ja tuloveroina ja maksamattomina työttömyyskorvauksina. Jos edes pienen pieneltä osalta haluttaisiin elvyttää tällä hetkellä, niin

tässä on yksi mahdollisuus, mutta me olemme huomanneet, että tällä hallituksella ei ole pienintäkään halua minkäänlaiseen aktiiviseen talouspolitiikkaan.

Sitten tähän itse lakiehdotukseen.

Kuten jo sanoin, tätä on kohtuullisella tyytyväisyydellä tervehdittävä ainakin sillä tutustumisella, mihin on ollut aikaa. Tässä nyt joka tapauksessa nämä ongelmat on otettu esille, joita sosialidemokraatit lain hyväksymisen yhteydessä toivat esille. Mutta jos tätä verrataan siihen ponteen, joka hyväksyttiin, tässä on ainakin heti huomattavissa pari eroavaisuutta. Lyhyistä määräaikaista vuokrasuhteista ponnassa todettiin, että lyhyet määräaikaista vuokrasuhteet saman vuokralaisen kanssa peräkkäin tehtyinä katsotaan toistaiseksi voimassa oleviksi, mutta tässä on lisätty, että kaksi tällaista lyhyttä määräaikaista vuokrasopimusta voidaan tehdä ja kolmas katsotaan vasta kuuluvaksi toistaiseksi voimassa olevan piiriin. Mielestäni kolme kuukauteen lyhytaikaisena sopimuksena on melkoisen lyhyt.

Se, mikä aiheutti aikamoista kädenvääntöä jo silloin, kun ponnesta keskusteltiin, oli se, minkälainen rooli minkinlaisilla suosituksilla tulee olemaan tulevassa kehityksessä. Siitä olen yhtä mieltä, että se on tässä toteutettu, että haetaan alueellisia kohtuullisia tasoja, joihin verrataan valittajan vuokran määrää. Mutta tuossa ponnassa sanottiin, että valtioneuvosto antaa vuokratason pohjalta suosituksia. Se puuttuu tästä laista.

Mutta sen sijaan täytyy sanoa, että plussan puolelle on merkittävä se, että tässä on lisäyksenä otettu mm. se, että kun vuokralainen valittaa vuokran määrästä, niin vireillepano-aika on korotettu 1 kuukaudesta 3 kuukauteen, mikä tietenkin lisää vuokralaisen oikeusturvaa. Sen lisäksi vuokralaisen on myös mahdollista saada korvauksia silloin, kun häntä on kohdeltu väärin eli hänet on kohtuuttomalla tavalla irtisanottu.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan täytyy sanoa, että tämä lakiehdotus, joka nyt on käsiteltävänä, on tietenkin tilkkutäkin paikkaamista. Se lakiehdotus, joka viime vuoden lopulla jätettiin äänestämättä yli valtiopäivien, ei missään suhteessa vastannut sosialidemokraattien käsityksiä siitä, miten vuokrasääntelyn purkuun tulee ryhtyä. Siinä nimittäin ohitettiin vuokralaisen oikeusturva lähes tyystin. Tässä nyt jonkin verran parannusta asiaan tulee, mutta on aivan luonnollista, että silloin kun hyvin huonoa lakia lähdetään paikkaamaan, niin hyväähän siitä ei

tule, mutta kuten sanoin, tunnustus on sanottava siitä, että pääpiirteissään ne asiat ovat mukana, jotka oli sovittu.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. O. Ojala: Rouva puhemies! Ministerin esittelypuheenvuorosta voisi tietysti tehdä sellaisen johtopäätöksen, että se huoli ja pelko, jota ainakin itse kannoin silloin, kun huoneenvuokralain muutosta täällä tehtiin, olisi ollut aiheeton, kun hän totesi, että ei ole ollut tapahtunut vuokratason hintojen ryöstäytymistä eivätkä irtisanomiset ole lisääntyneet jne. Mutta totta on, kuten ed. Myllerkin totesi, että näin ei ole käynyt, mutta se ei todellakaan johdu siitä, että vuokrasääntely poistettiin, vaan taloudellinen tilanne on nyt kerta kaikkiaan sellainen, että vuokranantajatakaan eivät ole voineet ryhtyä käyttämään näitä kovia keinoja. Minä kyllä valitettavasti pelkään, että kun taloudellinen noususuhdanne aikanaan alkaa, kyllä se joskus alkaa, niin silloin valitettavasti ilmeisesti vuokralaisten asema on heikko edelleen, vaikka tämän laki hyväksytään.

Pidän tietysti hyvänä, että ministeri vastaa tältä osin huutoonsa ja pitää omasta lupauksestaan kiinni. Muistan hyvin, kun ministeri Rusanen sen täällä silloin totesi, mutta liian positiivinen kuva nyt syntyy tästä tilanteesta.

Itse kyllä kannan todella huolta, mikäli mennään siihen suuntaan kuin ministeri täällä totesi, että kyllä nyt itse asiassa vuokralaisten irtisanomissuojat olisivat liiankin vahva joiltakin osin, kuten ministeri täällä totesi sanatakkasti "liiankin vahva". Kyllä se, että nuorille pitää järjestää määräaikaisia asuntoja tarpeen mukaan, on eri asia kuin lähteä aravavuokralaisten asemaa heikentämään. Toivon totisesti, että sitä päivää ei tässä eduskunnassa tulisi, että aravavuokralaisten turva tehdään määräaikaiseksi. Silloinhan me romutamme koko sen järjestelmän aikaa myöten.

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Niin kuin edustajat Myller ja O. Ojala mainitsivat, arvioin myös, että on vielä aika vaikea arvioida huoneenvuokralain muutoksen vaikutuksia, koska laki on ollut voimassa vasta 1 päivästä helmikuuta alkaen ja todella tämä taloudellinen tilanne on ollut erittäin poikkeuksellinen. Esimerkik-

si nuorten asumisen kohdalla voidaan todeta, että opiskelija-asuntoja tarjoavalla HOASilla on tällä hetkellä paremmat mahdollisuudet tarjota opiskelijoille asuntoja kuin koskaan aikaisemmin, ja se johtuu lähes puhtaasti siitä, että nuorilla ei todellakaan ole mahdollisuuksia muuttaa edes opiskelija-asuntoihin, vaan heidän on pysyttävä vanhempiensa asunnoissa.

Minun mielestäni eduskunnan silloin viime käsittelyssä tekemä ponsi ja sen edellyttämät toimenpiteet ovat tänä päivänäkin osoittautuneet viisaiksi asioiksi ja todella toteuttamisen arvoisiksi. Erityisesti haluan painottaa sitä, että jatkossakin vuokratason ja yleensäkin vuokrasuhteiden seuraminen on erittäin tärkeää ja sitä pitää painottaa myös esillä olevan lain käsittelyn yhteydessä.

Ministeri Rusanen: Arvoisa puhemies! Haluan omalta osaltani vielä korostaa, että en halunnut mitenkään kehuskella sillä, että tilanne olisi tämän vuokrasääntelyn purun johdosta parantunut, vaan nimenomaan korostin mielestäni puheessani, että tilannetiedot eivät vielä anna riittävää pohjaa tehdä mitään johtopäätöksiä, koska aikaa on kulunut niin vähän, ja että asiaan on tarkoitus palata laajemman tilastoaineiston puitteissa ensi syksynä, kun nähdään vähän, minkälaiseksi tilanne muodostuu. Mutta se seikka, että pahimmat ennustelut eivät olleet päässeet toteutumaan, on mielestäni osoitus siitä, että sääntelyn purku tehtiin oikeana aikana. Tämän parempaa ajankohtaa edes kokeilla sitä, löytyykö tästä valtakunnasta ja Etelä-Suomesta vapaita asuntoja vuokratarkoitukseen käytettäväksi, tuskin olisi tullut, ja nyt on nähty, että asuntoja on riittävästi. Varsinkin viikonvaihteen lehdet ovat vuokrattavana- ja myytävänä-ilmoituksilla suorastaan rönsyileviä.

Mitä tulee kysymykseen siitä, mitä ed. Myller esitti lyhytaikaisten vuokrasuhteiden määrästä, mielestäni kaksi kautta on minimi, jolloin voidaan nähdä, että vuokranantajalla on tämä idea. Myönnän kyllä, että alkuperäisessä virkamies-työnä tehdyssä mallissa se oli kolme kautta, mutta pakotin sen kahteen, kun jo sen perusteella voidaan johtopäätöksiä tehdä.

Toiseksi ja viimeiseksi haluan korostaa sitä, että missään vaiheessa ei ole ollut tarkoitus aravavuokralaisten asemaa huonontaa. On kysymys siitä, voitaisiinko järjestelmää käyttää vaikeimmassa asemassa olevien nuorten ja nuorten perheiden väliaikaisen asunnon hankintaan. Esimerkiksi, kun kunnat ovat pohdiskelemassa

omien asuntoasioittensa järkiperaistamista, voisi kiintiöidä vaikka uusiin asuntoihin jonkin määrän nuorille, jotta he voisivat pahimman velkaantumiskautensa asua subventoidussa arava-asunnossa ja säästää omaa mahdollista vuokratäi omistusasuntoonsa varten myöhemmin elämässä. Sellaista vaihetta ei ole luotu tähän yhteiskuntaan toistaiseksi. Olemassa oleva lainsäädäntö tarjoaa erilaisia avauksia, mutta niiden olemassaolon monet kunnat ovat joko kieltäytyneet tunnustamasta tai eivät todella ole tienneet, ja tämä on ehkä omalta osaltaan estänyt, ettei tällaista vaihtuvuutta ole riittävässä määrin päässyt syntymään.

Minä en missään tapauksessa halua, että henkilöiden kohdalla, jotka todellakin niihin aravarajoihin mahtuvat — ja mitä vanhemmasta väestä on kysymys, sitä pidemmän aikaa odotettuaan — ovat tähän jonoon mukaan päässeet, tällainen pompottelu tulisi kysymykseen. Siitä ei todellakaan ole kysymys, vaan asumisasioiden järkevästä hoitamisesta niillä välineillä, mitkä eduskunta on päätöksillään myöntänyt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

#### 8) Ed. Kauton ym. lakialoite n:o 19 laiksi vesilain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

**Ensimmäinen varapuhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

**Keskustelu:**

**Ed. Kautto:** Arvoisa puhemies! Vaikka ilta onkin myöhäinen ja kesäyö kaunis, haluan muutaman sanan sanoa lakialoitteeni puolesta, koska se osaltaan on toivottavasti vaikuttamassa siihen, että Suomen kesä ja luonto olisivat edelleen jatkossakin kauniita.

Eduskunnalle annettiin noin pari kuukautta sitten esitys vesilain muuttamisesta, ja asia on parhaillaan ympäristövaliokunnan käsittelyssä. Asiantuntijoiden kuulemisen yhteydessä on kuitenkin tullut esille hallituksen esityksen puutteellisuus. Niistä johtuen olen tehnyt lakiehdotuksen. Aloitteen keskeinen tavoite on, että vesilakia laajennetaan koskemaan myös maa- ja metsä-

louden sekä haja-asutuksen aiheuttamaa vesistöjen kuormitusta.

Maa- ja metsätalousministeriö on julkaissut tänä keväänä laajaan tutkimusaineistoon perustuvan selvityksen maataloudesta ja vesien tilasta. Tutkimuksessa todetaan mm.: Maatalous on yksi vesiympäristön tilaan vaikuttava tekijä. Pelloilta tuleva fosfori ja typpi aiheuttavat rehevöitymistä, maa-aines sameutumista ja liettymistä. Myös torjunta-aineet voivat vesistöön jouduttuaan aiheuttaa haittaa vesieliöstölle. Karjataloudesta peräisin olevat bakteerit heikentävät veden hygieenistä laatua. Pohjavedessä korkeat nitraattipitoisuudet ja riski torjunta-aineiden esiintymiseen ovat vedenhankinnan ongelmia. Kaikkia maatalouden haittavaikutuksia vesistöissä ei ehkä edes vielä tunneta. Maatalouden vesistövaikutuksista tiedetään kuitenkin laadullisesti enemmän kuin esimerkiksi puunjalostusteollisuuden vesistöihin päästämistä monista tuntemattomista yhdisteistä ja niiden vaikutuksista. Lisäksi selvityksessä todetaan, että vesistöjen rehevöityminen on Suomessa eräs laaja-alaisimmista ja haitallisimmista ympäristöongelmista. Rehevöitymistä aiheuttava fosfori- ja typpikuormitus tulee joko pistemäisistä päästölähteistä tai hajakuormituksena. Valtaosa hajakuormituksesta on peräisin maataloudesta. Maatalouden fosfori- ja typpikuormitus on nykyisin suurempi kuin teollisuuden ja asutuksen yhteensä aiheuttama kuormitus.

Tehtyjen tutkimusten ja selvitysten perusteella onkin vaikea ymmärtää, miksi vesilainsäädäntö on jätetty ympäristölupamenettelyn ulkopuolelle, koska se vaikeuttaa vesistöjen käytön valvontaa ja rajoittamista ympäristönsuojeluun liittyvillä perusteilla. Käytännön erityisongelmia on aiheutunut eritoten maa- ja metsätalouden sekä haja-asutuksen kuormituksesta.

Lannoitusten ohella myöskin ojitukset lisäävät ravinteiden huuhtoutumista vesistöihin. Vironomaiset ovat kyllä antaneet suosituksia ojien pientareiden jättämisestä lannoittamatta ja viljelemättä. Saatujen kokemusten mukaan osa viljelijöistä on toiminut sen mukaisesti, mutta aina löytyy suuri joukko niitä, joita tieto ei tavoita tai jotka haluavat tietoisesti toimia ohjeiden vastaisesti, luonnosta piittaamatta. Siksi ympäristölle tai terveydelle vaarallisten aineiden pääseminen vesistöön on saatava ennakkovalvonnan piiriin.

Lakialoitteessa ehdotetaan lisäksi, että siinä tarkoitettulla suojelualueella voidaan vaatia karjasuojien varustamista tiiviillä ja riittävän tilavilla lannan, virtsan ja puristenesteen varastoilla,

kieltää varastoidun lannan ja virtsan levittäminen jäätyneeseen maahan sekä edellyttää hajasutusten jätevesistä aiheutuvien haittojen ehkäisemistä.

Lisäksi voitaisiin kieltää viljelymaan avokesannointi ja vaatia viljelymaalle kymmenen metrin levyinen monivuotinen viherkesantona hoidettava suojakaista pellon ja vesistön välillä.

Lakialoitteessa ehdotetaan myös ojituksia koskevia säännöksiä muutettavaksi siten, että ojituksessa ja ojien kunnossapidossa otetaan huomioon vesiluonto ja veden laatu alapuolisissa vesistöissä. Ojaan katsottaisiin kuuluvaksi myös 60 senttimetrin levyinen piennar, jos erityisestä syystä leveämpi piennar ei ole mahdollinen.

Arvoisa puhemies! Luonnonsuojelulliset arvot ovat saaneet lainsäädännössä ja yleisessä päätöksenteossa vielä liian vähäisen painotuksen. Osittain syynä on ollut tutkimustietojen puuttuminen. Tänä päivänä niitä on kuitenkin saatavissa ja niiden selvä sanoma on, että suomalaisten on korkea aika huolestua vesistöjemme tilasta, ennen kuin kaikki on liian myöhäistä ja Suomi tulee tunnetuksi tuhansien tuhottujen järvien maana.

Uskon, että suomalaisten asenteet ovat muuttuneet ja muuttuvat yhä voimakkaammin luonnonarvojen hyväksi. Meillä on kuitenkin ainutlaatuinen mahdollisuus olla myös tässä asiassa edelläkävijöitä. Esitetty lakialoite ei tule aiheuttamaan edes suoranaista taloudellista menoa, vaan päinvastoin sen toteutuminen tulee säästämään saastumisen aiheuttamia yhteiskunnallisia laskuja tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Edellä esitetyn perusteella toivonkin, että eduskunta hyväksyy lakialoitteen sisällytettäväksi käsittelyssä olevaan vesilain muutosesitykseen.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Suomalaiset vesistöt siellä, missä niitä eivät rasita teollisuuspäästöt, ovat viime vuosien aikana merkittävästi, riippuen tietenkin vähän alueesta, puhdistuneet, veden laatu on huomattavasti parantunut. Se on ihan ymmärrettävää sikäli, että on minunkin kotipaikallani sellaisia järviä, joiden ympäristössä maatalous on loppunut lähes kokonaan tai siellä on yksi, kaksi tai kolme tilaa aikaisemman kymmenen tai viiden toista sijasta. Ed. Kauton tekemä aloite on vähän myöhäsyntyinen, ja uskon, että se liittyy lähinnä sosialidemokraattien harrastamaan maatalouden parjaamiseen. En minä halua hä-

nen yritystään millään tavalla vähätellä. Kun tehdään lakialoite, se vaatii suuren työn. Mutta katson, että maatalous ei nyt eikä tulevaisuudessa ole vesien saastuttaja siinä mielessä, että siihen pitäisi kiinnittää erityistä huomiota. Sen sijaan tälläkin hetkellä vielä metsien ojitukset sellaisilla paikoilla, missä ei ole mitään suodatuskaivoja tulovirrassa, aiheuttavat järven rehevöitymistä merkittävästi, mutta ei itse maataloustuotanto.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Meillä vihreillä ei ainakaan ole sellaisia rasitteita, joista ed. Aittoniemi sosialidemokraatteja syyttää. Varmasti tänä kesänä tullaan entistä aikaisemmin toteamaan rehevöitymisen vaikutus vesistöissä, kun sinilevät alkavat tavallista aikaisemmin kukkia ja todella tekevät suuren määrän vesistöistä käyttökelvottomiksi.

Voisi myös sanoa, että ei tämä lakialoite ole jälkijättöinen, koska EY-integraation myötä on pelättävissä, että maatalous entisestään tehostuu ja maanviljelijät suorastaan pakotetaan käyttämään suurempia määriä tuotantopanoksia: lannoitteita ja torjunta-aineita.

Ympäristövaliokunnalla on todella erinomaisen hyvä tilaisuus, kun vesilaki on nyt muutettava, ottaa nämä vähän isomman luokan muutokset puheeksi. Toivottavasti niistä voidaan myös tehdä jonkinlaisia päätöksiä.

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Ilmeisesti ed. Aittoniemellä on ihan omanlaista tietoa ja tutkimuksia sen pohjalta, koska hänen tietonsa eroaa ratkaisevasti siitä, mitä maa- ja metsätalousministeriön on tutkimuksillaan julkaissut. Haluaisin huomauttaa samassa yhteydessä, että tämä ei koske pelkästään maataloutta vaan myös nimenomaan metsätaloutta ja ojituksen kautta vesistöjen alajuoksulle kohdistuvia haittavaikutuksia.

Me sosialidemokraatit uskomme, että maatalous ei tule Suomesta kuolemaan, vaan haluamme omalta osaltamme olla vaikuttamassa siihen, että maa- ja metsätalous voisi Suomessa toimia nimenomaan hyvässä yhteistyössä luonnonkin kanssa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

huomenna pidettävään toiseen täysistuntoon:

9) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 5 (HE 214/1991 vp)

huomenna pidettävään kolmanteen täysistuntoon:

10) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 (A 5)

11) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 9 (A 6)

huomenna pidettävään toiseen täysistuntoon:

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23 (HE 173/1991 vp)

13) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24 (HE 174/1991 vp)

14) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 25 (HE 60)

15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26 (HE 71)

16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27 (HE 15)

ensi torstain täysistuntoon:

17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28 (HE 50)

huomenna pidettävään toiseen täysistuntoon:

18) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 3 (HE 73)

19) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4 (HE 64)

ensi torstain täysistuntoon:

20) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 12 (HE 75)

huomenna pidettävään toiseen täysistuntoon:

21) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 13 (HE 54)

huomenna pidettävään kolmanteen täysistuntoon:

22) Talousvaliokunnan mietintö n:o 24 (K 5)

Ensimmäinen varapuhemies:  
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 22.22.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

